

DOPISY

Lídě D.

do Holic v Čechách

(1941)

Také došlo, avšak ti krad, ale jak soub v tomto světě, a tu, se jsou
podařilo ti krad, když jsem musel sálet a i když vzhledem k tomu,
mohl jsem se vrátit domů, ale ti ti musel na oběhovat se opatrně
mít tak do života, když ani tak není dostatek vědomí, a když -
a kraditi v životě a v práci, ale tuhle 1976, když, ale krad a v tak
některé a některé malé věci vyžadují vědomí!

ale když krad v práci, ale tak jsem slyš!
Tvoje jsou a v práci v práci - i v práci, i v práci, i v práci.
a jsou?

Pracovníci a při práci, ale někdy někdy a někdy, a v práci
a v práci.

Některé problémy vyžadují práci, ale někdy, někdy, a v práci
v práci.

Je to a ne, je jsem byl naprosto jiný svět, a když, a když a někdy
v práci, ale ne se některé věci se krad -

- a mi krad.

Je krad v práci a v práci, a když, a když, a když a když
a když v práci - ale mi krad v práci a v práci:

Je to, a v práci a v práci, a když, a když, a když a když
(když v práci a v práci, a v práci, a když, a když, a když
je se některé věci, a mi krad a v práci, a v práci, a když
některé, a v práci, a když, a když, a když) - a v práci krad

je se v práci, ale tak v práci práci

je se v práci, ale tak v práci práci

Je krad a některé věci, a když, a když, a když a když
v práci, a když, a když, a když, a když.

Některé věci, a když, a když, a když, a když, a když

Je to a v práci, a v práci, a když, a když, a když a když
a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když?

(a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když)

a v práci.

Je to a v práci a v práci - a když, a když, a když, a když
a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když
a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když
a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když, a když

3. 1. 1941

Lído, dal jsem Ti slib.

Slib psáti.

Cosi, co si žádá rozhodných mezí, nebo smyslu, turistické značky.

Empirie tu úzká, tu širší, či široká k nedohlédnutí nabízí sice zboží různého druhu, ale člověk má vždy jen jednu potřebu, jedno přání takové intensity, že potlačuje nebo vyřazuje v řadě uplatňování všechna ostatní a vyměňuje si diktát výběru.

V tomto pořadu se uskutečňuje silnější, jež O. Wilde ve svých zápiscích označuje, mluvě o umění jako život (O. W.: Nejprve život, potom umění).

Život jako celistvý proud může téci kličkatě, do šíře, mimo břeh, ale může být žit ve vymezené dráze, tendenčně vzhledem na daný cíl.

Tímto cílem – vraťme se k subjektivní stránce úvahy – by mohlo být umění, které má v tomto případě životní význam.

Ocitám se na druhém břehu (i když jen metodicky – nechci tu řešit nic ze speciálních otázek). Jsem-li však již tu, je třeba vyslovit ještě, že umění jest jen to, co hledá, zkoumá, objevuje, vynalézá, že je třeba tedy se ponořit do všech hledajících životních situací (episod, jak jsem to úmyslně a s notnou dávkou vulgárnosti, nezbytně v zúžené situaci, naznačil v souvislosti s dvojpohlavními vztahy).

Život zkoumán z tohoto břehu pak by mohl býti dobře nazírán jako experiment.

A opravdu, je to možné. Vždyť všechny tyto situace se dají záměrně navodit. Pohlédneme-li na metodu Arthura Rimbauda, na jeho soustavné rozrušování smyslů, jemuž padl na konec za oběť, a jež mělo vésti k poznání nejnižších a nejzávratnějších poloh lidské duše a uvést k nejhlubším poznáním, dalo by se snadno dojít k závěru: experiment.

Experimentoval jsem.

Bral jsem se k cíli jeho cestou, volil si cestu šílených stavů, ale zarazily mne vážné důsledky fyziologického ražení.

Jedno jsem při tom přezíral – jak to bylo posuzováno (či přesněji vulgarisováno) druhými. Byl přede mnou jen cíl. Nevyhýbal jsem se žádné překážce, ale tu se mi zatočila hlava nad propastmi, které se pode mnou rozšiřovaly dál a dále.

Mělo to skončit tak jako v Marseilli, když tam převezli knížete básníků? Kusem mdle reagující hmoty, která snad právě teď chtěla žít? (Nemohu všechno rozvinout v tomto formátu, co by bylo třeba. Pošlu Ti po Marii dosti podařenou fresku od starého F. X. Šaldy, budeš-li chtít)

Ne!

Vrátil jsem se k civilizaci, když dříve jsem před ní zběsile utíkal. Dal jsem se do smíchu a již tu bylo dada.

A pak jsem začal sbírat barevné střípky. Syn-téza, skladby.

Podvědomí, surrealistické experimenty.

Pak druhý výkyv – intelekt.

Tažení za rovnováhou.

Drama.

A po celém napětí řetězu let – krize.

A měla asi takovýto charakter: vyprahlost intelektu – vyprahlost srdce.

Vyprahlá erudice se snadno nahradí, pramen se lehce napojí, ale to druhé: krajina duševna, poušť citová se nenapojí kropenkou na svěcenou vodu.

Tu je třeba jiného procesu, aby se resonance rozezvučela plným tónem a to nejen k cíli, který zůstal nedotčen, poněvadž zůstaly nedotčeny zdroje – ale k samotnému životu.

Zde je problém mého hledání, k němuž – jsem o tom přesvědčen – jsem našel dešifrovací klíč.

Načrtl jsem tu kus svého vnitřního vývoje a řekl dle svých sil o p r a v d o v ý stav věci.

Z tohoto hlediska si evokuji obraz, který jsem shlédl v kterémsi reportážním filmu: radující se, bez cíle proudící lidskou záplavu – nevím, kde

to bylo, snad v New Yorku, snad v Paříži či v Moskvě – v den, kdy padají masky, kdy člověk objevuje člověka, kdy si neznámí ukazují vlastní tvář, kdy se lámou všechna pouta a lidé si vpadají po náručí;

Sen noci posledního dne v kalendáři.

Silvestrovský sen – ale sen, který – škoda že jen jednou – v koloběhu dnů a měsíců se uskutečňuje.

Byl to jen sen, říkají, když ráno vytlačí tmu a chlad se začne rozkládat v údech, a slyšel jsem reflex toho i z vět na rozloučenou (kež by to bylo navozeno jako negující reakce).

Když opona spadne a na místo proudících hlav se objeví vyžehlení chodci, na místech bezprostředního života rozvěsí kulisák Konvence starou okoukanou štafáž s falešnými okny do kraje, falešnou řekou a stejně falešným květenstvím, a život se stáhne do beden s kulisami, když všechno na sebe vezme svůj usmolený, ze všech stran oblýskaný frak, najdeš na ulici člověka, který zapomněl, že světlo rozrušilo sen.

– to nejsme my, to je někdo zhola jiný, stydíme se za něho.

Vy lháři a nenapravitelní podvodníci. Smějte se, jak vám libo.

Chodím rád v roli tohoto šaška, který zde zbyl sám, a čekám v řadě dní, až i ti druzí se zase stanou šašky.

Tu budu šťastný, že budu všední.

Nejsem nešťastný ve svém exklusivním postavení, jak si myslíte.

Zbyla mi Naděje, naděje, že najdu ještě jednoho mi podobného,

zbylo mi chvění na dně duše, z něhož sílí život a obraz, v němž toneme i s jejím antipodem.

Obraz nejednou zkoumaný mezi vahadly duše, ale jež jsi jednou ce le pochopil – nechápavý tanečníku – okno, jímž jsi všechno seznal, i když se krajina vzpírala přisvědčit tvému utkvělému pohledu.

Obraz a utkvělý zrak. Rozepjaté procitnutí na horizontě tmy. Náhle tolik záře. Oh! Točí se mi hlava nad tolikou září.

A pak slova na srozuměnou, že je den.

Šašku, zůstaneš sám se svou Nadějí.

Krásný svitku celulosy, kolikrát tě rozvinu –
a nikdy mne nezklameš jako opera za tři groše.

Dopisy lhou nebo jsou neupřímné až za rámcem tohoto pojetí.

Tím lépe, že jsem se v něm vyslovil cele, že jsem v něm vyslovil sebe.

Dopustil-li jsem se při tom netaktnosti, pře-
stupků proti dobrému tonu, přičti to mému od-
poru proti falešné hře.

Bude pak třeba, abys též změnila všechna zá-
jmena a tvary sloves ve zdvořilostní formu.

Neopomeň to v každém případě přičísti sta-
vu, pro nějž máme ve slovníku naší řeči krásné
dva symboly: okouzlený život.

A pak ještě něco – titul – který jsem Ti upřel.

Je krásné, čím je symbolem – ale titul patří
dílu. Je zbytečný na veřejných sloupech.

Kdybych já vychovával děti, který předmět
bych je s nejryzejší opravdovostí učil, aby z nich

byli noví lidé? Revoluční etice! Je to jediné proč, pro něž akceptuji některé revoluční teorie.

Jdu za uvolněním a zlepšením vztahů – je to dostatečný cíl?

7. 1. 1941

Prodělal jsem v posledních desíti, dvanácti dnech několik prudkých výkyvů.

Zaznamenal jsem několik stran.

Chtěl Ti je přetlumočit, ale nevyhovovala forma.

Jsou drogou, závratí, zimničným chvěním; křečí.

Nevyslovitelný!

Ani Rimbaud nevyslovitelné nevyslovil v křeči, i když se to tvrdí.

Vyslovil reminiscenci – v syrovém tvaru.

A potom, člověk je tvor, který i když kácí modly – má ohledy k lidem. K lidem, k nimž ho poutá vztah příliš silný a opojný, než aby snesl myšlenku, že se vyslovil mimo pochybnost.

Neznám Tě, a přece mluvím se starým známým

jako hazardér, hráč vysoké hry.

Ale >ve hře je člověk celý<!

Mám potřebu této hry a hraji ji se vší vážností.

Pak je tu zákon a genese – otázka PROČ? Proč to všechno se děje?

Otěž, již uhaduji, uprostřed tmy, uprostřed bažiny.

Drát mezi nebem a zemí, na nějž se vstupuje, jakmile si člověk uvědomí své těžiště.

Zákon složitých a dlouhých mechanismů, promítnutý v jiskření krátkých spojení:

Jasnozřivost!

Všechny mé cesty jdou v těchto stopách.

(Jednou blíže a konkrétně tváří v tvář Ti naznačím celou tu složitou hru >nahodilostí<, kterou jsem se bral).

Odvinu kus vlákna, které mi svítí před očima:

1. >náhodné< a odmítnuté a přece uskutečněné setkání
2. kniha otevřena na mé stránce v biografii o Dostojevském: Co je peklo? Vědomí toho, že už nelze milovat...! (citát Dost.)

3. Bolestný deník Tolstého ženy (všechno se mi nabízí, vtírá, otvírá před očima při prvním setkání s předměty)
4. a pak: cesta k poslední mezi
Zoufalství – absolutno –
a dopis, v němž šťastný nešťastný člověk definuje své štěstí akcepcí relativity.

Jak rád bych šel touto cestou, ale nemohu.

Jdu k té mezi, k níž kráčí každý opravdový tvůrčí duch – a vím, co je za ní.

Na nový břeh, jak o něm sní bláhově E. F. Burian se svými Plavci, břeh vykoupení –

prázdnno a pusto je za poslední mezí –
hrůza z beznaděje a dilema: buď ústup zpět
anebo skok do hlubiny.

Třetí noc sedíme se starým kamarádem a díváme se ke dnu – ke své mezi – člověku je k blití nad poznáním.

Cesta k němu – život!

Na konci šílenství – hrůza a prázdnno. NIC!

Všechno poznáno!

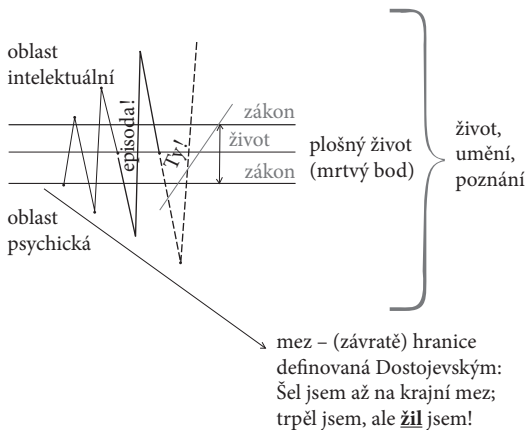
Již není nic, co by stálo za to, aby se člověk vracel...

šťastný,
kdo
ji
A přece: najde! Našel jsem ji!
Cestu!

Mohlo by to tak být – ale člověk od člověka jde svou cestou.

Od vrcholu k vrcholu, zdola nahoru, čím větší výkyv sem, tím větší výkyv tam – stálé přibližování k mezi! Cesta prodloužena tomu, kdo našel odvalu sejít a stoupat k vrcholnému skalisku z jiných stran.

Naznačím Ti nyní své epizody, které jsem vzhledem k vymezeným okolnostem nevyslovil než vulgárně. Ber je jako obraz v deskriptivním tlumočení – obě fáze se odehrávají najednou; v prostoru:

Vyslovil jsem vulgárně zákon: žena – epizoda a položil mezi ně rovnítko.

Vysvětlím jej blíže: (Vidím, že nasloucháš pozorně, jako jsi naslouchala, když jsme se zevně dotýkali těchto motivů onen Večer s Tebou)

Život začíná citovým nárazem, citovým vzrušením.

Toto vzrušení jest potřebou člověka, zábranou smrti, životním impulsem, motorem života!

Stupnice vzrušení (a zároveň prostředky)
jsem určil v tomto pořadí:

alkoholy
lásky
revoluce –

a na poslední (projektovanou) větev napíše Tvé
jméno!

Vyslovil jsem se ve zkratce, ale nemohu teď ji-
nak, člověk, který stojí na pokraji srázu, člověk
v horečné závratí – koktá!

Jdu k hranici, (viděl jsem tyto dny zas jednou
na dno a svíralo se mi hrdlo) – žiji a až budu
u konce, řeknu s člověkem, který viděl dno z po-
praviště: trpěl jsem, ale žil!

Co myšlenek se nabízí, co plánů po onom ná-
razu, který jsi způsobila, Těžko to všechno vy-
slovit bez sdělení systému.

Až jednou Ti řeknu vše – neodmítneš-li a nerozbiješ-li tuto velkolepou hru dříve, než se rozžije v celé šířce.

Vidím vše, co se děje v onom přelomu – kdy se mne zmocnilo zoufalství nad Tvou odvrácenou hlavou – vše chápu! Naučil jsem se odhadovat převraty v lidské duši, jsem clairvoyant, když jiní tápou – vím konkrétně vše, co se tu odehrálo.

A právě z tohoto zápasu vychází má silná Naděje,

drahá, známá a přece
neznámá Lído!
ženo, která se vracíš!

Ted' ještě kus zápisu, který jsem Ti přepsal, nemoha najít kratšího sdělení (ale zápis zvažovaný, zbavený křečů):

Opět jdu rašelinistěm pevně k místům, nad nimiž se rozsvětlí, vím to přesně, bahenní světla ukazující cestu...

Přestože jsem si vědom účelu a smyslu svého putování, jdu. A přede mnou je zákon a tma.

Tma a její zákon.

Zákon okřídlených hvězd, létavic, které svítí jen tomu, kdo uhádne jejich temné putování.

Já vás znám, vy drahá zjevení, vy lampičky náhle se rozsvěčující – znám vaše tajemství.

Nepovím je nikomu, ani sám se neodvážím o vás přemýšlet.

Žiji ze své víry ve vás.

Nikdy jste nezklamaly.

Jak tehdy, vzpomínám si, šel jsem za vámi, plný slz, po proplakané noci, plné zimnice a zoufalství

a našel jsem

ženu, světlo, zlatých kadeří a měkkých očí.

Odvedl si ji za zpěvu písně,

kteřá nebyla melancholická, ale v níž bylo zavtaeno celé široké srdce – které dávalo naději.

A pak šla léta.

Spal jsem ve vojenském baráku, bylo v něm chladno a mrazivo a snil o své kněžce uprostřed chrámu.

Byla tu zase, tak krásná jako tehdy;

opět to široké srdce, zlaté kadeře, měkké oči.

Všechny zapomenuté rysy se znovu objevily,
zjasnily, byla to opět ona, zbožňovaná bohyně.

A pak jsem vstal a šel ulicemi, na zdař bůh.

Byla tma – na věži byla třetí čtvrt osmé ho-
diny.

Opět se objevil zákon!

Naslouchám: O osmé pod věží!

Čekám – – –

Čas se vleče jako celá věčnost.

Konečně na věži zachrastí chropotavý zvuk –
železný vítr se rozchrčí – udeří zvon, prvá, dru-
há, třetí – čtvrtá!

V úžasu se dívám před sebe.

Ona!

A pak šel čas svým dlouhým sedmimílovým
krokem vpřed

a já jsem téměř zapomněl.

A tu opět on – mne vede.

Opět mám před sebou ty měkké oči, tytéž ka-
deře, totéž srdce. A přece je něco jiné.

Já jsem teď starší a zkušenější.

Dovedu Tě vzít do svých dlaní, zatím co dříve
jsem Ti sotva podal ruku k rozloučení –

Jediné se nezměnilo: starý cit – stará potřeba
žít!

Život!

Díky! Zase jsi se vrátila.

Máš teď jiné jméno – Lída – a našla jsi mne
stejně věrného, jaký jsem býval,

Panno mého snu.

fd.

18. 1. 1941

Jsou chvíle, kdy všechny rozumové i duševní síly, bolestně naladěné, náhle jako by vzplály jasným plamenem poznání a v ten okamžik otřesená duše jaksi prorocky sní,

jako by se chvěla předtuchou budoucího
a již předem ochutnávala.

A celá bytost touží žítí

a srdce, jako by volalo budoucnost se vši její
tajností a neznámostí, dokonce i s bouřemi a
mraky – jen když se při tom bude žít.

F. M. Dostojevskij: Nětočka Nezvanovová

Lído,

našel jsem závěr, konkretisující na zadní mez
všeho, co jsem Ti horečně napsal v posledních
dvou listech. Není snad lépe vyslovené >nevy-
slovitelné< nad těchto několik vět.

A přece jsou vším.

Jsou klíčem tam, kde snad nebylo vše pojato
v celé šíři.

Proto Ti jej posílám.

Čekal jsem, že mi napíšeš alespoň – slovo odmítnutí.

Nenapsala jsi!

Tedy se asi rozmýšlíš...?!

Chápu vše – i to, že vztahy mají cenu potud, pokud jsou založeny na svobodě i na jednotě srdce i hlavy.

Vím, jak se bojuje za tuto jednotu, co úporných bojů to stojí – a zase na druhé straně si myslím:

Vy ženy jste přeceňovány a nedomyšleny pojetím přestárlého času: buď tuhnete z trvání nad věčným životem a musíte pak snášet všechny důsledky lámání povrchu, anebo žijete v hrdle a v hrudi jako vánek, droga, která dráždí a chladí, ještě když prošla tisíci jiných hrdel a hrudí. A pocit po nich je tak intenzivní a tak věčný ve své svěžesti, že není člověka, který by si dobře uvědomil, že zmizely – že v nich žije trvání prvého dotyku.

Sní o mrtvé, pokládaje ji za živou.

A pak?

Přijde procitnutí, trpko ze vzpomínek – které sládně časem – povyšuje se na idol.

Vzpomínka stane se tabu.

Ale my chceme žít v životě, nikoli ve vzpomínce!

A tu je třeba vyhmatat spojení, zakřiknout v mlze, slyšet hlas bez odpovědi, abychom nabylí jistoty, že bloudění v mlze není začarováno v hlas zmatené hlavy.

Tento stav je těžký a tíživý,
ale musí být rozhodnut.

Rozlil jsem se po rovině toku, tak aby každá částička se dostala na odív očí, do blízkosti smyslů – z přemíry opravdovosti, ale zdá se mi, že nedostávám uklidňující odpovědi, že vše je ztraceno, že se v zrcadle odehrává proces podobnosti, jak jsem ho minule naznačil, ve k zesílení shodných podrobnostech, v jakých se odehrával tehdy...

Vím, není práva, aby člověk vnikal do života druhého, aby rušil jeho svobodná rozhodnutí – a přece nemohu dělat nic proti tendenci, volající po životě.

Jsem příliš vázán vzbouřením vln, které se náhle odpoutaly od nánosů kůry, prolomily její povrch a bičují klid břehů. Musím se vyslovit, vyjít, slyšet odezvu – třeba hrůzu a prokletí, ale přece musím vědět, že se hory otrásají, že mám důvod ve své existenci – a tu Tě nechám rozhodovat.

Jen mlčení je hrozné, mučivé a nesnesitelné.

fd.

20. 1. 1941

Drahá Lído, děkuji Ti, velmi Ti děkuji!

Jsi jasná, zatímco já...

Šlo a jde mi vždy ne o konkrétnost (ač se mi někdy daří) – o konkrétnost v první řadě – jako o plasticitu, citovou náplň pověděného.

Musím Ti to objasnit a být konkrétní, musí-li to být. Inu, pokusím se o to.

Zúžil jsem si život do formulí.

Prvá byla marxistická formule.

Nestačila!

Snažil jsem se vtěsnat život do mezí, které dovozovala. Šel jsem mimo ní, pátraje dále.

(Lidská přirozená vlastnost: podřizovat sebe a vše kolem vyšší ideji; snažit se ji vyslovit, uzakonit.)

Zabředl jsem do jiné, hrůznější, ztrnulejší – řekl bych zločinné.

Formule freudistická!

Zaujala mne. Byl jsem jako Němec! Důkladný a podrobný. Houževnatý. Ustrnul jsem, pře-

šel mez života, ocitl jsem se na mezi vědy – stá-
val se ze mne suchý člověk.

Člověk proti své přirozenosti,
divák myslící na divadelní stroj, na mecha-
niku života.

A to je hrozné, nesnesitelné. – Život se zúžil,
zjednodušil, ztratil cenu!

Začal jsem proti tomu bojovat vůlí.

Tím více prahlo v duši. Celá poušť se mi v ní
objevila – po tolika závratích, žíznících varu, které
mi připravil minulý život!

A tu jsem uviděl cestu zpět
od formule k životu.

Potkal jsem se s Tebou,
cit si otevřel cestu, zmocnila se mne závrať.

Zapsal jsem závratě – zaznamenal var – za-
psal křeče – a poslal Ti je!

Obrácen k civilisaci, vůli, rozumu, konkrети-
sacím, jako H. Rousseau obrácený zády k Paříži
plné přemoudřelé a začazené civilisace.

Pozdravil jsem Tě Gauguinem.

Znamenalo to: perspektivu, objevený horizont, růžovou trávu pod nohama, tajemný oceán před očima. Pastva pro duši.

Prvý dopis: Závratě, rozpory, retrospektiva, vzpomínky – pochyby.

Druhý dopis: Zákon, tušení, intuice,
a třetí: definice, konkretisace všeho, co bylo prožito.

Jak krásně to řekl ten geniální >temný< Dostojevskij!

Ten člověk znal život do posledního detailu! Jak jsem mu vděčen, že jsem v něm našel odrazový můstek z pevniny definic a vidění očima mechanismů.

(...)

franta doležal